

Uppföljning av Kunskapscentrum 2019

Allergi, Astma & KOL - KAAK

Årlig uppföljning av Region Skånes kunskapscentra

Här kommer underlaget för den årliga uppföljningen av kunskapscentra inom Region Skånes. Kunskapscentrum är en del av Region Skånes sakkunnigorganisation och har till uppgift att bland annat bevaka, sammanställa och sprida kunskap, analysera, utvärdera och kvalitetssäkra resultat, bidra till kompetensutveckling och utveckla metoder och processer.

Uppföljningen bygger på den generella beskrivningen av ett kunskapscentrums uppdrag som [beslutades av hälso- och sjukvårdsnämnden](#) 2015-04-24.

Till detta underlag ska också en bifogad ekonomisk redovisning enligt underlag medfölja.

Underlaget ska vara Koncernkontoret (lens.luts@skane.se) tillhanda senast 2020-02-28

Vid frågor kontakta: lens.luts@skane.se

2020-01-21

*Lena Luts
Tf enhetschef
Avdelningen för hälso- och sjukvårdsstyrning*

Beskrivning av verksamheten

Vi arbetar med att förbättra vårdprocessen mellan specialist- och primärvård. Vi tar fram riktlinjer och vårdprogram, arbetar med fortbildningar och utför utredningar inom vårt medicinska område. Vi medverkar även i utvecklandet och arbetet med certifiering av astma, allergi och KOL-mottagningar inom Hälsoval Skåne. Kunskapscentrum allergi, astma och KOL (KAAK) är organiserat under Lungmedicin Lund, Skånes universitetssjukhus.

Personer knutna till KAAK under 2019.

Leif Bjermer	enhetschef, professor	Slutade dec 2019
Ulrika Berg	dsk, astma/KOL-ssk, utbildningskoordinator	KAAK 75 % och för RPO 5 %
Benita Björk	astma/KOL-ssk, certifieringsansvarig	
Marianne Person	kommunikatör	
Bibbi Persson	administratör	
Birgitta Jagorstrand	dsk, arbetar med eHälsa	Verksamhetsanknuten på timmar
Alf Tunsäter	specialistläkare, docent	Verksamhetsanknuten på timmar
Kerstin Romberg	specialist i allmänmedicin	Verksamhetsanknuten på timmar
Cecilia Ahlström Emanuelsson	ÖNH specialist	I arbetsgrupp, SK-kursansvarig
Lotta Svensson	enhetschef	From dec 2019
Johan Svahn	medicinskt ansvarig läkare	From dec 2019

1. Vilka aktiviteter har varit aktuella föregående år förutom utbildningsinsatser och projekt som redovisas separat?

- Sista delmomentet inför den **automatiska överföringen från PMO** till Luftvägsregistret (LVR) gjordes under slutet av 2019. Checklistan för PMO blev klar 2018 för att läggas in i PMO. Automatisk överföring till LVR kommer att ske i början av 2020, efter flera års arbete är vi snart i hamn.
- KAAK följer framtagandet av nya rekommendationer för **AIT behandling**. När SFFA (Svenska föreningen för allergologi) dokumentet om Allergen immunterapi/AIT är färdigt kan KAAK revidera de regionala riktlinjerna för AIT i Region Skåne. Kerstin Romberg och Benita Björk har gått på utbildning för att bli utbildare till ett kommande SLIT körkort (sublingual immunterapi).
- KAAK:s **Kunskapsblad** har nu utökats med ett patientblad om astmabehandling hos små barn, som kan delas ut till målsman. Det finns på KAAK:s hemsida.
- Nya **SDV** bjöd in KAAK för synpunkter och stöd inför framtagning av allergi, astma och KOL-delen för sjuksköterskor.
- **Personcentrerat och sammanhållet vårdförlopp KOL** är ute på remiss 27/1-6/3 2020.

2. Driver eller deltar ni i något/några specifika projekt?

Nej

Ja

Om ja, ange vilka:

Bättre användning av pollenprognoser för egenvård

KAAK lämnade i december en "Omvärldsanalys - en inventering med kommunikationsplan" till Peter Groth på Miljö, Avdelningen för regional utveckling, vilka gett oss ett tilldelat uppdrag att arbeta med polleninformation och vikten av att läsa pollenprognoser för egenvård. I projektgruppen Benita Björk, Marianne Persson, Ulrika Berg och Alf Tunsäter. Mål för uppdraget:

- A. *Vad finns det för informationsmaterial?* – Vi har gjort en kartläggning av olika **pollenapplikationer**, intervjuat apotekspersonal och inventerat vem i Region Skåne som prenumererar på polleninformation från Botaniska institutionen, Göteborg. I nästa steg vill vi nå de som prenumererar om hur de kan använda sig av pollendata i diagnostiskt syfte för att verifiera symtom samt att få ut historiska data från en pollenfälla, vilket är användbart vid forskningsarbete.
- B. *Framtaget informationsmaterial till vården* – På 1177 Vårdguiden finns idag information gällande användning av pollenprognoser. KAAK fick under maj publicerat en egen framtagen **graf över pollensäsongen i Skåne**, eftersom södra Sverige ligger ca 14 dagar före övriga landet. Vid nätverksträffen med astma, allergi, KOL-personal hölls föreläsning om trädpollens uppbyggnad och hur personalen i sitt möte med patienten kan använda sig av pollenprognoser för att patienten ska veta när hen ska påbörja sin behandling med allergimedicin. I nästa steg arbetar vi med en **personalbroschyr** om betydelsen av pollenprognosernas nytta, både för patientens egenvårdsinsatser och som ett diagnostiskt hjälpverktyg.
- C. *Framtaget utbildningsmaterial för personer "HUR - kommunikation"*. – Till boende i Skåne (med luftvägsallergier, anhöriga/familj, föräldrar till barn med allergier) har KAAK tagit fram en enkel dagbok med säsongsoversikt, information om hur de kan använda pollenprognoserna för självmedicinering och tips. **Informationsbroschyren** är en vikt A4 som kan skrivas ut på vårdcentralernas skrivare. Den mejlades som PDF till samtliga astma, allergi, KOL sjuksköterskor och läkare inom primärvården. (PDF finns på KAAK:s hemsida). Plan för våren 2020 är ett samarbete med kommunikatörer för **Klimatsamverkan Skåne** som under mars månad planerar en kampanjfilmer på tåg och på vårdcentraler.

D. *Undersöka andelen personer som tar del av prognoserna.* – En **förundersökning** gjordes via e-post till personal på astma, allergi, KOL-mottagningar med länk till ett webbformulär, totalt 282 personer. Frågeställningen var ”Informerar du som behandlare om pollenprognoser på något sätt till dina patienter?”. Svarsfrekvensen på 29 % var låg. Det var 21 personer som svarade att de inte informerar om pollenprognoser, att jämföra med 70 personer som ger någon form av information. Med så låg svarsfrekvens kan vi inte dra någon slutsats mer än att kunskap om pollenprognoser behövs. Ny enkät är planerad inför 2020 om kunskapen ökat sedan första insatsen med broschyrutskick gjordes 2019.

- **eHälsoprojekt Hjärtsvikt och KOL**

Den 28 november hölls en heldag för de vårdcentraler som har engagerat sig i eHälsoprojekt KOL, med föreläsare som Annie Katalinic från e-hälsotjänster Avd. för digitalisering och IT, Anders Ullman från KOL-centrum på Sahlgrenska Universitetssjukhuset. Bakgrunden är ett uppdrag från SUS-nämnden 2016 om e-hälsa för patienter med kroniska sjukdomar, med fokus på KOL och Hjärtsvikt. Året därpå godkändes projektet och medel tilldelades.

Arbetsgruppen är Sofia Gerward från Internmedicin, Daniel Sahlin från Innovation Skåne och från KAAK; Birgitta Jagorstrand, Alf Tunsäter och Marianne Persson. Projekt består av tre delar varav personalutbildningen blev klar under 2019, de två övriga är inne i slutfasen.

- A. *Utbildning till personal* - en digital utbildning om KOL är klar och finns nu i **Utbildningsportalen**, öppen för personal i offentlig- och privat vård/sjukvård. Utbildningen är indelad i fem fristående kurser, såsom behandling, spirometri, inhalation och inhalationsteknik, komorbiditet samt interprofessionell samverkan. Intresserade kan ange sökord KOL i Kurskatalogen för att komma till utbildningarna.
- B. *Individanpassad patientutbildning på 1177 Vårdguiden* - Med hjälp av det nyinrättade Produktionskontoret för **Stöd och Behandling**, ska nu KOL-programmet testas av några vårdcentraler. Syftet är att öka patientens förståelse för sin KOL-sjukdom och bidra till en bättre behandling genom återkommande instruktionstexter, självskattningar med formulär, påminnelser om ordinerade läkemedel och stöd för sin egenvård.
- C. *Webbapplikationen LifePod* - **Webbappen** ska underlätta för vårdgivare och patient att dokumentera och följa sitt hälsotillstånd och behandlingens påverkan. Projektets är nu inne i fasen att slutföra en PoC (Proof of Concept) som omfattar ca 210 patienter, vilka har använt LifePod under sex månader. Maria Juul är projektansvarig för LifePod på Cross Technology Solutions AB.

3. a. På vilket sätt har ni arbetat med att analysera, utvärdera och kvalitetssäkra resultat inom ert område?

- Certifieringen av astma, allergi, KOL-mottagningar - För år 2020 **har 52 primärvårdsenheter blivit certifierade** inom Hälsoval Skåne, varav 166 vårdcentraler har erhållit enkät. KAAK meddelar därefter Koncernkontoret vilka vårdcentraler som har uppnått en certifiering. På 1177 Vårdguiden ska inte längre certifierade vårdcentraler publiceras, utan det kommer ett nytt förfarande. KAAK har under året samarbetat med diabetessjuksköterskor, som även certifierar sina mottagningar, om hur certifierade enheter i framtiden ska presenteras för patienterna. Inför årets certifiering har KAAK tillsammans med **fysioterapeuter** i Region Skåne samt prof. Margareta Emtner och Kristina Tödt (fysioterapeut Lungmott) tagit fram ett underlag om vad ett besök till en fysioterapeut ska innefatta hos en certifierad mottagning.

Ett exempel på att KAAKs arbete med att certifiera mottagningar har blivit väl sett, är att NAG - Nationella arbetsgruppen (en arbetsgrupp till nationell programområdet - NPO) vill arbeta utifrån vårt Certifieringsdokument inför en **nationell certifiering** i hela landet.

- I samarbete med Enheten för kvalitetsutveckling och produktionsstyrning, erbjöds samtliga vårdcentraler i Region Skåne möjligheten att delta i ett **förbättringsprogram** för att bli en certifierad astma, allergi, KOL-mottagning eller att utveckla sin befintliga mottagning. 14 vårdcentraler antog erbjudandet och förbättringsprogrammet avslutas under våren 2020. Dessa har fått en egen förbättringshandledare, utbildning med fem seminarium i Hässleholm. KAAK med Ulrika Berg och Benita Björk har stöttat med kunskap inom området allergi, astma och KOL samt klinisk erfarenhet.
- Arbete med att ta fram **statistik över KOL-behandling** i Region Skåne tillsammans med enheten DataAnalys har avslutats. På grund av felregistreringar av diagnosättning och likande har det varit svårt att få fram rätt siffror.

b. Har ni inom kunskapscentrat arbetat med att identifiera medicinskt omotiverade skillnader i utifrån t.ex. kön, ålder, socioekonomi och geografi?

Nej

Ja

c. Om ja, beskriv hur:

Under året har KAAK arbetat med att göra överföringen från journaler i Region Skåne till det nationella kvalitetsregistret **Luftvägsregistret (LVR)** automatiskt, vilket kommer att bli ett stort framsteg för att få in fler registreringar i registret. Idag är det 1 013 680 registreringar i LVR varav 275 327 patienter och det är så

många som 1 127 användare på 841 vårdenheter. Genom analys av LVR framkommer, liksom tidigare, att ca 30 % av astmatikerna är dåligt kontrollerade i sin sjukdom i Sverige och det ligger även högt inom Region Skåne. De flesta i patientgruppen KOL söker sig till primärvården. För dessa ses en ökning varav kvinnor dominerar såväl i antal insjuknande, som döda i sjukdomen.

d. Vad är de viktigaste slutsatserna för era patientgrupper utifrån ovanstående frågeställningar?

Genom certifieringen möter vi personal ute i verksamheterna och ser problemet med resurser för att de ska uppfylla kraven som **certifierade mottagningar, för att öka kvalitén för allergi, astma och KOL patientgrupperna**. De prioriterar olika på vårdcentralenheterna, vilken patientgrupp som resurserna satsas på, genom detta skapas ojämnvård i Region Skåne.

Utifrån ovanstående från LVR bekräftas att det behövs tydliga riktlinjer att samtliga vårdcentraler ska vara certifierade astma, allergi och KOL-mottagningar och det bör vara minimikrav, för det innebär att vi arbetar med prioritet 1-4 enligt Socialstyrelsens riktlinjer. Det finns ytterligare mer att göra för dessa patientgrupper.

4. Vilken utbildningsverksamhet har ni bedrivit under året och till vilka målgrupper?

- KAAK samarbetar med **Högskolan Kristianstad** och föreläste vid fyra tillfällen under året om Socialstyrelsens riktlinjer, certifiering, patientundervisning och dokumentation. Kursföreläsare Kerstin Romberg, Ulrika Berg och Benita Björk.
- Undervisade i spirometrikompetens för blivande astma, allergi, KOL-sköterskor på högskolans 15 hp-kurs: "Vård vid allergi, astma och kroniskt obstruktiva sjukdomar". Högskolan Kristianstad har planer på att öka samarbetet under 2021.
- KAAKs sjuksköterskor har även samarbete med **Malmö Universitet**, bland annat har de deltagit i en artikel om personlighet och astmabehandling samt föreläst för kommunens sjuksköterskor. På **Linköpings Universitet** har de föreläst om Socialstyrelsens riktlinjer och hur Skåne arbetar med sin certifiering av astma, allergi, KOL mottagningar.
- KAAK arrangerade dagen om "**KOL i Malmö**" den 12 mars på Triangeln. Det var i ett samarbete med Lungkliniken Malmö och Mediahuset i Göteborg AB. Dagen var fullsatt (78 pers) och det var en bra uppslutning från vårdcentralerna i Malmö.
- Nu kan vi stoltsera över att vårt Spirometrikörkort numera är ett **Nationellt Spirometrikörkort**. För att höja kvalitén på utbildningen har den även blivit Lipus-

certifierad, vilket innebär att kursen granskas gentemot en grupp kriterier som tagits fram av läkarprofessionen. KAAKs första Lipus-kurs hölls hösten 2019.

- Föreläsningar har även getts till **patientföreningar**, som till exempel Astma & allergiföreningen och Hjärt-Lung.

Utbildning	Målgrupp	Antal deltagare
Allergi på BVC - 1 tillfälle per år	BHV-sjuksköterskor, BHV-läkare, Primärvårdsdietister	
Ambulans 3 ggr	för Ambulanspersonal om KOL och astma	
Astma, allergi och KOL för läkare i primärvården - 4 tillfälle per år	Specialister i allmänmedicin primärvård	
Fysioterapidagarna – två heldagar med inriktning astma-KOL	Fysioterapeuter	
Spirometri Intro -Förberedande körkorts-utbildning – 3-4 tillfälle per år	Ssk, läkare, fysioterapeut	
Luftvägsregistret – registrera och ta ut statistik	astma/KOL-teamet och verksamhetschefer	
Nätverksträff för vårdpersonal - Malmö	Sjuksköterskor även undersköterskor, fysioterapeuter, arbetsterapeuter och dietister	
Nätverksträff för vårdpersonal som arbetar med allergi, astma och KOL - Hässleholm	Se ovan	
SK-kurs - Allergologi för barn och vuxna - 4 dagar	ST-läkare i hela landet med inriktning Barn- och vuxenallergologer och även övriga specialiteter	
Spirometri Tolkning: Uppföljning och tolkning	De som har ett Spirometrikörkort	
Spirometrikörkort - 4 tillfälle per år	Samtliga i astma, allergi, KOL-teamet, för PV och specialistkliniker	
Undervisning i spirometri-kompetens - 4 tillfälle per år	Sjuksköterskeutbildning på Högskolan Kristianstad	
Undersköterskedag 2 tillfällen	Undersköterskor inom allergi, astma och KOL	
Spirometriteknik för undersköterska – ny, en gång	Undersköterskor som utför eller kommer att utföra spirometriundersökningar.	

5. Har kunskapscentret under året tagit fram något nytt eller reviderat regionalt vårdprogram eller riktlinje?

- Nej
 Ja

Om ja, ange vilket/vilka:

- Regional riktlinje för diagnostik av födoämnesöverkänslighet – inskickad för remiss, men inte publicerat
- Regional riktlinje för Temperaturreglerat laminärt luftflöde (TLA) vid svår allergisk astma – publicerad 2019-01-16

6. Har ni specifikt arbetat med att implementera nya arbetssätt eller metoder tex utifrån vårdprogram eller riktlinjer?

Nej

Ja

Om ja, ange på vilket sätt:

Vi informerar i vårt Nyhetsblad och i vårt kursmaterial i "Nationellt Spirometrikörkort" uppdateras ständigt med ny information om metoder, etc.

7. Beskriv hur ni tillgodoser att ert regionala uppdrag uppfylls i form av samverkan med Region Skånes egna förvaltningar och privata vårdgivare, tänk både specialistkliniker och enheter inom primärvård?

- Genom samarbete med Kerstin Romberg från privat vårdcentral, Cecilia Ahlström från ÖNH-SUS, Produktionskontoret hos Digitalisering IT och Regional läredaktion hos HR och Enheten för kvalitetsutveckling och produktionsstyrning är några exempel.
- I samarbete med personal inom Cerner Sverige AB och kontaktpersoner på Innovation Skåne (Bengt Stavenow) och ett innovationsföretag FRISQ arbetar vi med utformandet av ett register samt åtgärdsprogram avsett för patienter med svårkontrollerad astma. Man arbetar med en molntjänst där data kan registreras av patienterna själva via smartphone och eller läsplatta där personal från både primär samt specialistvården kan arbeta i samma vårdprocess. Data exporteras vidare till olika luftvägsregister, Svenskt luftvägsregister samt till **ISAR** (International Severe Asthma Register). Leif Bjermer, Benita Björk, Lisa Karlsson, Alf Tunsäter samt David Aronsson arbetar med projektet.

8. Har ni under det gångna året samverkat med någon annan gruppering inom sakkunnigorganisationen (nationell eller regionala programområden, expertgrupper eller terapi-grupper i Region Skåne, andra kunskapscentra, AKO- organisation, kompetenscentrum för primärvård mfl)?

- I Nationella programområden (NPO) har KAAK representation genom Kerstin Romberg. Hon ingår även i Regionala programområdet (RPO) tillsammans med Ulrika Berg i gruppen Lung- och allergisjukdomar. Övriga ledamöter från Skåne är Hanan Tanash och Kristina Tödt från Lungmedicin SUS, Åsa Persson samt Jan Bleckert.

- Samarbete med AKO Skåne om riktlinjer för primärvården om Anafylax barn, AKO, KOL-exacerbationer samt Akut astma.

9. Enligt beslutet i HSN 2015 ska ett kunskapscentrum inte bedriva forskning eller klinisk verksamhet men kan tillhandahålla en bas för att möjliggöra och facilitera såväl forskning som klinisk verksamhet som då inte finansieras av regionbidraget. Gäller detta för ert kunskapscentrum och i så fall ge exempel på forskning och klinisk verksamhet som bedrivs kopplat till kunskapscentrum.

- **ABBISS** - Allergibarn i södra sjukvårdsregionen - är en mångårig forskningsstudie om allergi och astma hos barn i årskurs 7 och 8. Personal från KAAK var delvis involverade. Hudkliniken i Malmö undersökte ett urval på ungefär 5 000 barn för att ta reda på hur stor förekomsten är av allergiska sjukdomar, hur barn med allergi mår och hur allergin påverkar dem i sin vardag. Den tredje artikel publicerades under april 2019. "IgE sensitization in a cohort of adolescents in southern Sweden and its relation to allergic symptoms" av Therese Sterner.
<https://doi.org/10.1186/s12948-019-0110-6>

10. Övriga kommentarer

På uppdrag av hälso- och sjukvårdsdirektören har en översyn av kunskapsstyrningen i Region Skåne genomförts med syftet att ta fram en ny organisation. Därför har det under året arrangerats workshops för att få in synpunkter. Syftet är att få en struktur som utgår från det nationella systemet för Kunskapsstyrning, och även med perspektiv på införandet av SDV i Region Skåne.

Konsultutredningen om ny Kunskapsstyrning blev klar under december och samma månad fick KAAK ny ledning eftersom Leif Bjermer gick i pension. Johan Svahn är nu medicinskt ansvarig läkare och Lotta Svensson enhetschef. Andra personförändringar är Bibbi Persson som ny administratör som började under april månad samt att Birgitta Jagorstrand och Alf Tunsäter minskar sina verksamhetsanknutna timmar.